

УДК 808. 5:073. 42]: 37

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.13>

Станіслав КАРАМАН

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0003-3186-375x

Дар'я ДАЦЕНКО

аспірантка кафедри української мови, Київського університету імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0009-0001-7584-6022

Бібліографічний опис статті: Караман, С., Даценко, Д. (2024). Формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу під час засвоєння мовознавчих дисциплін. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 2, 79–84, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.13>

ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ НА ЗАСАДАХ КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ЗАСВОЄННЯ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Статтю присвячено проблемі реалізації комунікативно-діяльнісного підходу, що дає змогу віднайти в професійному діапазоні журналіста той стрижневий компонент, який є підґрунтям і для результативного засвоєння змісту навчання, і для досягнення цілей вищої освіти з обов'язковим урахуванням професійно-ціннісних і пізнавально-освітніх орієнтацій майбутніх фахівців медійної галузі у процесі навчання мовознавчих дисциплін.

Стратегічні положення законодавчої й нормативної бази МОН України (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», Стандарт вищої освіти України: спеціальність 061 Журналістика освітнього рівня: перший (бакалаврський) освітньої програми: 061.00.02 Реклама і зв'язки з громадськістю, Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти) зорієнтовують наукову спільноту й освітян-практиків на розроблення продуктивних підходів, програм, навчально-методичного супроводу для підготовки майбутніх журналістів, здатних виконувати професійну місію в нестандартних умовах.

Зазначено, що сповнене викликів українське сьогоднішнє спонукає переорієнтування науково-викладацької спільноти на практико-орієнтоване навчання в закладах вищої освіти, покликаних формувати українськомовну особистість майбутнього фахівця конкретної галузі, журналістської зокрема, створювати сприятливі умови для постійного саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації, адаптуючи його до мінливого соціуму та проявів різних видів агресії підступного ворога. Констатовано, що інтегрування педагогічної освіти в європейський освітній простір активізувало переорієнтування науково-викладацької спільноти на європейські стандарти, якими передбачено передусім формування конкурентоздатного, соціально та професійно мобільного фахівця, спроможного діяти в нестандартних умовах за напрацьованими індивідуальними техніками та комунікативним досвідом.

Обґрунтовано, що організація освітнього процесу майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу є об'єктивною суспільною потребою, оскільки дає змогу розвивати риторичний потенціал особистості, її риторичні вміння, формувати риторичну культуру. Виокремлено основну міждисциплінарну тенденцію, зокрема вплив теорії лінгвістики на риторичну, лінгводидактику як окремі наукові галузі. Акцентовано, що науково доцільним у формуванні риторичної компетентності майбутніх журналістів є комунікативно-діялісний підхід до навчання мовознавчих дисциплін, яким передбачено оптимальне співвідношення у змісті освіти знаннєвого компонента й набуття комунікативного досвіду у розв'язанні життєвих і професійних проблем.

З'ясовано, що функціонування журналістики як медійної галузі в мінливому й сповненому викликів сучасному соціумі об'єктивно зумовлює внесення змін у змістово-технологічні складники підготовки фахівців сфери соціальних комунікацій з урахуванням освітніх стратегій компетентнісної парадигми. Практичний контекст діяльності майбутнього журналіста, крім формування позитивного особистісного іміджу, спонукає до оперативності в опрацюванні, осмисленні й узагальненні здобутої з різних джерел інформації, вправного використання потужних ресурсів української мови, а також зорієнтовує на перспективи в реалізації його інтелектуального й особистісного потенціалу.

Ключові слова: риторика, комунікативно-діялісний підхід, формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на заняттях мовознавчих дисциплін, комунікативно-риторичний досвід майбутніх журналістів, складники риторичної компетентності майбутніх журналістів.

Stanislav KARAMAN

Doctor of Science in Pedagogy, Professor, Professor at the Department of Ukrainian Language, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, Kyiv, Ukraine, 04053
ORCID: 0000-0003-3186-375x

Daria DATSENKO

Postgraduate Student at the Department of Ukrainian Language, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, Kyiv, Ukraine, 04053
ORCID: 0009-0001-7584-6022

To cite this article: Karaman, S., Datsenko, D. (2024). Formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh zhurnalistiv na zasadakh komunikatyvno-dialnisnoho pidkhotu pid chas zasvoiennia movoznavchykh dystsyplin [Formation of the rhetorical competence of future journalists on the basis of the communicative-activity approach during the assimilation of linguistic disciplines]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 79–84, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.2.13>

FORMATION OF RHETORICAL COMPETENCE IN FUTURE JOURNALISTS BASED ON THE COMMUNICATIVE-ACTIVITY APPROACH IN THE PROCESS OF LINGUISTICS DISCIPLINES ACQUISITION

The article considers the problem of the implementation of the communicative-activity approach, which enables to establish the core component within the professional framework of journalist activities, notably the background for both effective acquisition of the learning content and achievement of the goals of higher education in the view of professional and value and cognitive-educational focus of future specialists in the media industry in the process of linguistic disciplines acquisition.

Strategic provisions of the legislative and regulatory framework of the Ministry of Education and Culture of Ukraine (Laws of Ukraine “On Education”, “On Higher Education”, State National Program “Education (Ukraine of the 21st Century)”, Standard of Higher Education of Ukraine: specialty 061 Journalism of educational level: first (bachelor’s) educational level programs: 061.00.02 Advertising and public relations, National doctrine of the development of education of Ukraine in the 21st century, Common European Framework of Reference for Languages) focus the scientific community and practicing educators on the development of productive approaches, programs, educational and methodological support for the training of future journalists able to implement the professional mission in unconventional environment, to undertake continuous self-development and self-actualization.

It is pointed out that the present day challenging situation in Ukraine assumes the shift in the research and teaching community to practice-oriented education in institutions of higher education, which aims at forming the Ukrainian-speaking personality of the future specialist in a specific field, notably journalism, to create the enabling environment for self-development, self-improvement and self-actualization, adapting it to a changing society and manifestations of various types of aggression of an insidious enemy.

It was established that the integration of pedagogical education into the European educational space enhanced the shift in the research and teaching community to European standards, which primarily provide for the training of a competitive, socially and professionally mobile specialist, able to act in non-conventional environment applying accrued individual techniques and accumulated communicative experience.

It is substantiated that the establishment of the educational process for future journalists on the basis of a communicative-activity approach is an objective social need, as it enables the development of the rhetorical potential of an individual, his or her rhetorical skills, and the formation of the respective rhetorical culture.

The core interdisciplinary pattern is highlighted, notably the impact of the theory of linguistics on rhetoric, linguistic didactics as specific scholarly fields. It is emphasized that a communicative-activity approach to teaching of linguistic disciplines is scientifically expedient in the formation of the rhetorical competence in future journalists, since it is able to provide for an optimal content-and-education ratio between the knowledge component and the acquisition communicative experience in solving life and professional problems.

It is ascertained that the functioning of journalism as a media industry in a changing and challenging modern society reasonably determines the introduction of changes in the content and technological components of the specialist training in the field of social communications subject to the educational strategies of the competence paradigm.

The practical framework of the activity of the future journalist, but for the formation of a positive personal image, encourages promptness in processing, understanding and generalization of information accrued from various sources, competent use of the powerful resources of the Ukrainian language, and orients to prospects in the actualization of his intellectual and personal potential.

Key words: rhetoric, communicative-activity approach, formation of rhetorical competence in future journalists practicing linguistic disciplines, communicative-and-rhetorical experience of future journalists, components of rhetorical competence of future journalists.

Постановка проблеми. Формування й розвиток успішної комунікабельної особистості майбутнього фахівця як надважливої соціально-психологічної його характеристики є однією з пріоритетних проблем у лінгводидактиці вищої школи, яку увиразнює риторична компетентність як складник комунікативної професійної, діапазон якої охоплює необхідний обсяг теоретичних знань, умінь, навичок, комунікативний досвід у використанні мови й мовлення, усвідомлення й дотримання ціннісних орієнтацій у різних життєвих та професійно зумовлених ситуаціях.

Узагальнення напрацювань різногалузевих дослідників з означеної проблеми в контексті формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу дало змогу виокремити такі складники риторичної компетентності майбутніх журналістів: 1) теоретичні знання з основ риторики; 2) володіння мовними засобами з урахуванням різних функційних стилів, жанрів і типів мовлення; 3) риторична культура монологу, діалогу, полілогу; 4) риторична діяльність майбутнього журналіста у різноманітних навчальних, життєвих та професійно зумовлених ситуаціях; 5) комунікативно-риторичний досвід майбутніх журналістів; 6) усвідомлення майбутніми журналістами ціннісних орієнтацій; 7) прагнення до фахового українськомовного саморозвитку й самовдосконалення.

Організація освітнього процесу майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу є об'єктивною потребою в інформаційному суспільстві й спонукає до розвитку риторичного потенціалу особистості, її риторичних умінь, формування риторичної культури. Аналіз і синтез спеціальної наукової літератури в аспекті досліджуваної проблеми дали змогу виокремити основну міждисциплінарну тенденцію, зокрема вплив теорії лінгвістики на риторику, лінгводидактику як окремі наукові галузі, що передусім вплинуло на обґрунтування сучасних підходів до навчання мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Аналіз теоретичних здобутків та назрілих проблем в освітній практиці засвідчують, що науково доцільним у формуванні риторичної компетентності майбутніх журналістів є комунікативно-діяльнісний підхід до навчання мовознавчих дисциплін, який передбачає оптимальне

співвідношення у змісті освіти знаннєвого компонента й набуття комунікативного досвіду у розв'язанні життєвих і професійних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті нашого дослідження заслуговують уваги численні студії українських і зарубіжних науковців. Значні напрацювання в аспекті розроблення комунікативно-діяльнісного підходу до навчання української мови в закладах загальної середньої освіти та мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти накопичено лінгводидактами, зокібна: З. Бакум, В. Вітюк, Н. Голуб, О. Горошкіною, Т. Грубою, М. Греб, І. Дроздовою, С. Караманом, О. Караман, О. Копусь, О. Кулик, О. Кучерук, Н. Остапенко, В. Нищетою, А. Нікітіною, Л. Овсієнко, С. Омельчуком, Л. Паламар, М. Пентиліюк, Т. Рудюк, Т. Симоненко, Л. Суботою, Г. Швець, М. Цуркан та ін. Проблема формування мовної, мовленнєвої комунікативної, риторичної компетентностей майбутніх фахівців у контексті сучасних підходів активно обговорюють науковці різних галузей (Л. Барановська, Н. Бабич, Н. Бібік, В. Галич, Н. Гузій, Т. Зенченко, В. Здоровега, Л. Златів, Г. Кузнецова, І. Кучеренко, О. Любащенко, Л. Мамчур, Л. Мацько, М. Пентиліюк, В. Різун, Г. Сагач та ін.). У науковій літературі та спеціальних дослідженнях різновекторно проаналізовано й обґрунтовано теоретико-прикладні аспекти навчання здобувачів загальної середньої та вищої освіти на компетентнісних засадах, проте донині обґрунтування ефективних шляхів формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу під час вивчення мовознавчих дисциплін недостатньо розроблено в українській лінгводидактиці вищої школи.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні й прикладні аспекти формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу під час вивчення мовознавчих дисциплін.

Реалізація визначеної мети дослідження зумовлює розв'язання таких завдань: з'ясувати та уточнити змістове наповнення поняття «комунікативно-діяльнісний підхід у формуванні риторичної компетентності», проаналізувати теоретичні й прикладні здобутки сучасної педагогічної науки з проблеми дослідження;

Виклад основного матеріалу дослідження. Прикметно, що комунікативно-діяльнісний

підхід дає змогу віднайти в структурі будь-якої професії той стрижневий компонент, який є підґрунтям і для результативного засвоєння змісту навчання, і для досягнення цілей вищої освіти з обов'язковим урахуванням професійно-ціннісних і пізнавально-освітніх орієнтацій у процесі підготовки фахівців (Голуб, 2008, с. 111).

У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики зміст поняття «комунікативно-діяльнісний підхід» потлумачено як «підхід до навчання, що полягає в такій організації навчання, коли засвоєння мови відбувається безпосередньо в процесі комунікативної (реальної або модельованої) діяльності задля оволодіння комунікативними вміннями й навичками. Комунікативно-діяльнісний підхід спрямований на формування в учнів або студентів комунікативної компетентності – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації. Такий підхід потребує розгляду лінгвістичної теорії як інструмента для практичного оволодіння мовою. Практична спрямованість вивчення мови передбачає не лише кількісні переваги практики над лінгвістичною теорією, а насамперед навчання діяльності спілкування, створення на уроці /занятті таких умов, які спонукали б учнів/студентів спілкуватися, висловлювати свої думки, доводити власні переконання, впливати на співрозмовників. Цьому сприяє моделювання комунікативних ситуацій на уроці/занятті введення елементів риторики. Для методики української мови актуальним є мовленнєве спілкування, яке здійснюється в процесі виконання різноманітних вправ і завдань, що впливають з потреб, цільових настанов спілкування (висловити своє враження, довести певне наукове положення, поінформувати, переконати співрозмовника, з'ясувати ставлення іншої людини) (Горошкіна, 2024, с. 139)».

Сучасні українські лінгводидакти (З. Бакум, А. Богуш, В. Вітюк, Н. Голуб, О. Горошкіна, М. Греб, І. Дроздова, С. Караман, О. Караман, О. Копусь, О. Кучерук, Л. Овсієнко, С. Омельчук, М. Пентилюк та ін.) зміст поняття «комунікативно-діяльнісний підхід» розглядають як один із пріоритетних у мовній освіті, що забезпечує усвідомлену реалізацію комунікативної функції мови й передбачає вміння взаємодіяти й співпрацювати на засадах рівноправного партнерства в системі «викладач – студент;

студент – студент; студент – мікрогрупа; студент – академічна група; академічна група, мікрогрупа – викладач; презентувати себе засобами мовленнєвої комунікації, що виражається в умінні самостійно вступати в контакт з будь-яким типом співрозмовника, ураховуючи його особливості; підтримувати контакт у спілкуванні, дотримуючись норм і правил спілкування; слухати співрозмовника, виявляючи повагу до чужої думки; висловлювати, аргументувати і коректно обстоювати власні погляди, стимулювати співрозмовника до продовження спілкування; успішно розв'язувати конфлікти у спілкуванні; оцінювати успішність ситуації спілкування, спрямованої на формування комунікативної компетентності – здатності послуговуватися мовою залежно від конкретної мовленнєвої чи професійно зумовленої ситуації.

Зміст поняття «комунікативно-діяльнісний підхід» до вивчення мови О. Кучерук, Н. Голуб, О. Горошкіна розглядають як «цілеспрямовану, суб'єкт-суб'єктну організацію освітнього процесу, основою якого є комунікативна діяльність студентів, зорієнтована на вивчення мовознавчих дисциплін у динамічному аспекті мовотворення, а також дослідження й аналіз мовних одиниць в умовах мовленнєвого акту, встановлення відмінностей функціонування засобів мови в різних ситуаціях спілкування з дотриманням конкретного стилю й типу мовлення (Кучерук, 2016, с. 189)». З позиції Н. Кондратенко комунікативно-діяльнісний підхід «передбачає врахування: потреби у спілкуванні; мотивів акту спілкування; обставин, за яких здійснюється комунікація» (Кондратенко, 2018, с. 97).

У дослідженні *комунікативно-діяльнісний підхід* розглядаємо як методичний орієнтир у формуванні риторичної компетентності майбутніх журналістів на заняттях мовознавчих дисциплін, що передбачає активне задіяння в освітньому процесі таких структурних складників, як: теоретичні знання з основ риторики; володіння мовними засобами з урахуванням різних функційних стилів, жанрів і типів мовлення; риторична культура монологу, діалогу, полілогу; риторична діяльність майбутнього журналіста у різноманітних навчальних, життєвих та професійно зумовлених ситуаціях; комунікативно-риторичний досвід майбутніх журналістів; усвідомлення майбутніми журналістами ціннісних орієнтацій; прагнення до

фахового українськомовного саморозвитку й самовдосконалення, а також проектування змісту мовознавчих дисциплін, організацію освітнього процесу загалом у контексті *мисленево-мовленнєвого та функційно-стилістичного* аспектів.

Змістовий діапазон циклу мовознавчих дисциплін за спеціальністю 061 Журналістика освітнього рівня: перший (бакалаврський) уможливує формування готовності майбутніх журналістів до спілкування в різних комунікативних ситуаціях з урахуванням стилю й культури спілкування, толерантності під час спілкування з різновіковими та різногалузевими аудиторіями; здатності ефективно розв'язувати конфлікти, що можуть виникати у процесі спілкування, інтерв'ювання, діалогізування. Крім того, дає змогу максимально занурювати майбутніх журналістів у професійний контекст з урахуванням багатовекторної його специфіки (продукування різножанрових текстів для газет, журналів, теле- і радіопередач; інтерв'ювання, транслявання репортажу з місця події; відбір, аналіз, презентування, інтерпретування фактів на аудиторію; моніторинг, прогнозування, корегування інформаційної політики на основі аналізу реакції відповідної аудиторії; розроблення змісту монологу, діалогу, полілогу, усного виступу під час дискусії, доцільний добір риторичних засобів, формулювання запитань й моделювання ситуацій спілкування, підготовка виступів із актуальної проблематики на радіо й телебачення та ін.).

Форма репрезентування теоретичних відомостей із засвоєної теми та їх опрацювання за комунікативно-діяльним підходом спрямовує студентів на усвідомлене засвоєння способів застосування теорії в мовленнєвій практиці й зорієнтовує викладача-модератора освітнього процесу на створення таких умов під час опра-

цювання теоретичного матеріалу, які спонукали б студентів спілкуватися, аргументувати власні переконання, впливати на позиції учасників комунікації, враховуючи мотиви, умови, обставини, за яких здійснюється комунікація, кількість комунікантів, їхні вікові, соціальні та психологічні характеристики (Караман, Караман, 2009; Кондратенко, 2018; Рожнова, 2018). До того ж дидактичний і розвивальний потенціал комунікативно-діяльним підходу сприяє підвищенню рівня мотивації, рефлексії, активізації психологічних чинників: уваги, уваги, пам'яті, сприймання, відтворення, що мають надважливе значення для формування риторичної компетентності, зокрема розвитку абстрактного мислення, вміння здійснювати логічні операції, будувати міркування, аналізувати, синтезувати, зіставляти, порівнювати, усвідомлювати, формулювати теоретичні узагальнення, запитання в процесі діалогічного мовлення.

Отже, опрацювання, аналіз і синтез теоретичних здобутків науковців у контексті досліджуваної проблеми дають змогу виокремити вузлові положення теоретико-прикладного характеру як підґрунтя для формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльним підходу у процесі засвоєння мовознавчих дисциплін, зокрема: оновлення змісту професійно спрямованих дисциплін для майбутніх фахівців сфери соціальних комунікацій з урахуванням освітніх стратегій компетентнісної парадигми, запитів і потреб мінливого соціуму; оптимізація сучасного методичного інструментарію задля продуктивної організації освітнього процесу; розроблення механізмів мотивування майбутніх журналістів до оволодіння засобами риторичної майстерності як визначального маркера їх фаховості, індивідуального українськомовного іміджу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бобаль Н.Р. Формування соціокультурної компетентності майбутніх журналістів у процесі професійної підготовки: дис....канд. педагог. наук: 13.00.04/Бобаль Наталія Робертівна. Вінниця, 2013. 224 с.
2. Голуб Н.Б. Риторика у вищій школі: монографія/ Н.Б. Голуб. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400 с.
3. Горошкіна Олена, Караман Станіслав. Формування риторичної компетентності майбутніх учителів на міждисциплінарних засадах/О. Горошкіна, С. Караман//*Наукові інновації та передові технології*. Серія «Педагогіка». 2023. № 4 (18). С. 357-370 URI: [https:// lib.iitta.dov.ua/id/eprint/735414](https://lib.iitta.dov.ua/id/eprint/735414)
4. Дяченко М.Д. Теоретичні і методичні засади розвитку творчого потенціалу майбутніх журналістів у процесі професійної підготовки: дис....докт. педагог. наук: 13.00.04/Дяченко Марія Дмитрівна. Запоріжжя, 2013. 400 с.

5. Караман С. О., Караман О. В. Орфоепічний тренінг. Фонетика. Орфоепія. Орфографія. Графіка. Стилїстика. Риторика. Завдання і вправи : Навчальний посібник. Вид. 3-тє переробл. і доп. КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 184 с.
6. Кондратенко Н.Ю. Методика формування комунікативної компетентності майбутніх журналістів на засадах лінгвокультурології: дис...канд. педагог. наук: 13.00.02 / Кондратенко Наталія Юрїївна. Київ, 2018. 238 с.
7. Конівіцька Т.Я. Формування риторичної компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти: дис...канд. педагог. наук: 13.00.04 /Конівіцька Тетяна Ярославівна. Львів, 2020. 343 с.
8. Мацько Л. Риторика:[посіб. для студентів вищ. навч. закл.]/Л.І. Мацько, О.М. Мацько. [2-ге вид., стер.]. Київ: Вища школа, 2006. 311 с.
9. Мамчур Л. Формування мовно-риторичної компетентності майбутнього вчителя-словесника// Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. праць Уманського держ. педаг. ун-ту імені Павла Тичини. Умань: ФОП Жовтий О.О. 2013. Вип. 8. Ч. 2. С. 182-186
10. Методика навчання української мови. Термінологічний словник / Кол. Авторів за ред. Олени Горошкіної. Словник-довідник. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 150 с.
11. Нищета В. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи: монографія /Володимир Нищета. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 340 с.
12. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: монографія/ [О.А. Кучерук, Н.Б.Голуб, О.М. Горошкіна. С.О.Караман та ін.]; за ред. О.А. Кучерук. Київ: КНТ, 2016. 258 с.
13. Рожнова Г.П. Професійна підготовка майбутніх журналістів у вищих навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): дис...канд. педагог. наук: 13.00.04 / Рожнова Ганна Павлівна. Житомир, 2018. 210 с.

REFERENCES:

1. Bobal N.R. (2013) Formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti maibutnikh zhurnalistiv u protsesi profesiinoy pidhotovky [Formation of sociocultural competence in future journalists in the process of professional training] (PhD Thesis), Vinnytsia.
2. Holub N.B. (2008) Rytoryka u vyshchii shkoli: monohrafiia [Rhetoric at tertiary level: Monograph]. Cherkasy: Brama-Ukraina.
3. Goroshkina O., Karaman S. (2023) Formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv na mizhdystyplinarnykh zasadakh [Formation of rhetorical competence of future teachers in view of interdisciplinary principles]. Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii. Seriia "Pedahohika". No. 4 (18). Pp. 357-370. URI: <https://lib.iitta.dov.ua/id/eprint/735414>
4. Diachenko M.D. (2013) Teoretychni i metodychni zasady rozvytku tvorchoho potentsialu maibutnikh zhurnalistiv u protsesi profesiinoy pidhotovky [Theoretical and methodical principles of development of creative potential of future journalists in the process of professional training] (PhD Thesis), Vinnytsia.
5. Karaman S. O., Karaman O. V. (2009) Orfoepichnyi treninh. Fonetyka. Orfoepiia. Orfohrafia. Hrafika. Stylistyka. Rytoryka. Zavadnannia i vpravu: Navchalnyi posibnyk. Vyd. 3-tie pererobl. i dop. KMPU im. B. D. Hrinchenka.
6. Kondratenko N.Yu. (2018) Metodyka formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh zhurnalistiv na zasadakh lnhvokulturolohii [Methods of formation of communicative competence of future journalists on the basis of linguoculturology] (PhD Thesis), Kyiv.
7. Konivitska T.Ya. (2020) Formuvannia rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh psykholohiv u zakladakh vyshchoi osvity [Formation of rhetorical competence of future psychologists in higher education institutions] (PhD Thesis), Lviv.
8. Matsko L. (2006) Rytoryka: posibnyk dlia studentiv vyshcheykh navchalnykh zakladiv [Rhetoric: a guide for higher education students]. Kyiv: Vyshcha shkola.
9. Mamchur L. (2013) Formuvannia movno-rytorychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia-slovesnyka [Formation of linguistic and rhetorical competence of the future teacher-dictionary]. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia: zb. nauk. prats Umanskoho derzh. pedah. un-tu imeni Pavla Tychyny. Uman: FOP Zhovtyi O.O. Vyp. 8. Ch. 2. Pp. 182-186.
10. Nyshcheta V. (2017) Metodyka formuvannia rytorychnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly: monohrafiia [Methodology of formation of rhetorical competence of pupils of the basic school: monograph]. Kyiv: "Tsentri uchbovoi literatury".
11. Horoshkina O. (ed.) (2024) Metodyka navchannia ukrainskoi movy. Terminolohichni slovnyk [Methods of teaching the Ukrainian language. Terminological dictionary]. Kyiv: Vydavnychiy dim "Osvita".
12. Kucheruk O.A. (ed.) (2016) Pedahohichna rytoryka: istoriia, teoriia, praktyka: monohrafiia [Pedagogical rhetoric: history, theory, practice: monograph]. Kyiv: KNT.
13. Rozhnova H.P. (2018) Profesiina pidhotovka maibutnikh zhurnalistiv u vyshcheykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia) [Professional training of future journalists in higher educational institutions in Ukraine (second half of the 20th – early 21st century)] (PhD Thesis), Zhytomyr.